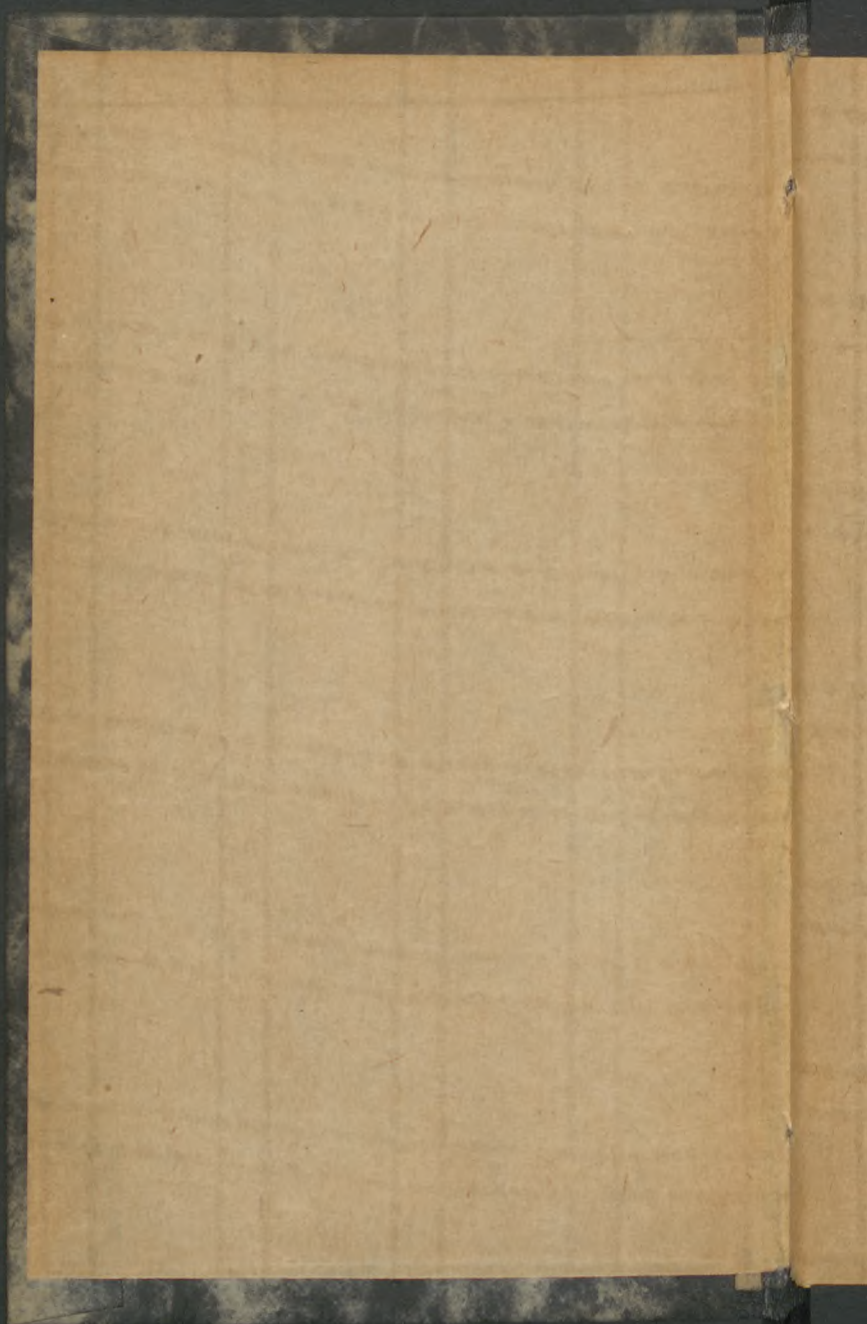
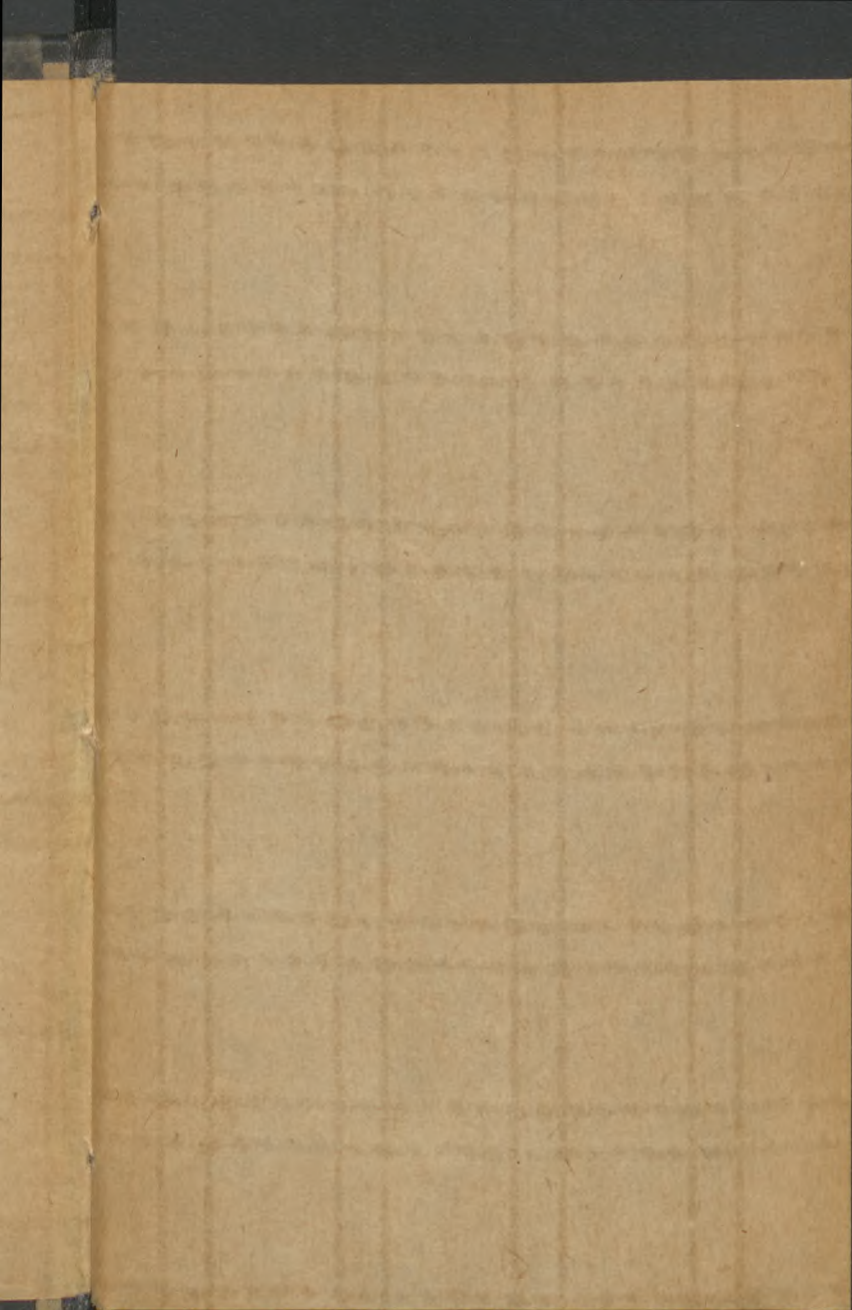

15913

327

327.

H

1

327. sz. ♦ Ara 80 fillér.

Hogyan neveljük gyermekünket?

15913

Írta: **MÓCSY LÁSZLÓ**

Glatz Oszkár képe, Könyves Kálmán r. t. tulajdona, — engedélyével

A SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT KIADÁSA BUDAPESTEN

H

Hogyan neveljük gyermekünket?

Írta:

MÓCSY LÁSZLÓ

székesfővárosi iskolaigazgató.

BUDAPEST

KIADJA A SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT

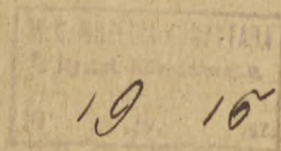
1918.

bc

~~Acad~~
~~284~~

25.913/327

STEPHANEUM NYOMDA R. T.

Budapest, VIII. ker., Szentkirályi-utca 28. sz.

Hogyan neveljük gyermekeinket?

Amikor, kedves barátom, ezt a füzetet a kezébe veszed, ne gondold azt, hogy a nevelés művészetét (mert ez a legnagyobb, legszebb művészet!) meg fogod belőle tanulni. Miért vesződöm hát akkor az irással? méltán kérdezheted!

Azért, mert gondolatokat akarok benned kelteni! Foglalkoztatni akarom az eszedet, szivedet. Táplálékot akarok adni ahhoz, hogy *állandóan gondolhass* a nevelésre; hogy *képes légy* észrevenni és üstökénél megragadni minden alkalmas pillanatot, ami a te családotod életében előadódik és hogy *ezeket az alkalmakat jól fel is tudjad használni*. Mert a nevelés az alkalmakhoz illeszkedik. *Tehát magunknak is értenünk kell a helyes alkalmazkodást*. Tulajdonképen ez a nevelés. Ebbe az alkalmazkodásba pedig a folytonos törődéssel tanulunk bele.

Tehát azt akarnám én elérni, hogy ha ezt a füzetet elolvasod, *reá szánd magadat a törődésre, a gondolkozásra*. A többi azután megjön magától.

A legjobb föld, a legjobb vásáros alkalom elsikkad az élhetetlen, a gondolkozni nem akaró

ember kezén. Ha éhesek vagyunk és ha más eszik helyettünk, attól ugyan mi jól nem lakunk. A mi *családunk* tagjaival is *nekünk* kell törődni, azokat *nekünk* kell nevelnünk. Mert ha ezt elmulasztják, elvégzi más helyettünk. Hogy kicsoda? — mindjárt meglátjuk. De ebben sem Istennek, sem embernek, sem a hazának öröme, haszna nincsen.

Mert ne feledjük, hogy az élet minden perce, az utca minden sarka, a különféle alkalmak, a jó barátok, az ismeretlenek... szóval minden és mindenki neveli ám gyermekeinket. De az *irányítás, a válogatás, az elrendezés*, sőt, hogy a *rosszat is jóra* lehessen felhasználni, — ez mind a szülőn fordul meg.

Nagyon fontos a nevelésben az, hogy a gyermek természetét, hibás tulajdonságát és azt az alkalmat, amikor beavatkozunk, jól ítéljük meg. Vannak bizonyos szabályok, melyek örök igazságok maradnak; de ezek olyanok, mint az igen nagy bankó. Nagyértékűek, de a mindennapi életben csak felváltva tudjuk azokat használni. Ekkor Péternek is, Pálnak is meg tudjuk belőle adni, ami nekik jár. Sem többet, sem kevesebbet.

Elmondok egy esetet, mely az én gyerekkoromban történt.

Meglátjuk belőle, hogy egy igen nehéz esetben mikép választotta meg eljárását a szülő? Látjuk belőle azt is, hogy a rendes uton nem ért már sikert. Gondolkozott, keresett és talált is

azután eszközt, amellyel a sikert mégis csak kivívta.

Boldogult édesapám, aki igen szigorú, vallásos ember volt, nem szokott dohányozni. A dohányzást károsnak tartotta az egészségre. Mint ahogy az is. Törődött tehát azzal, hogy ami káros, arra a fiai se szokjanak. Úgy ám, de az utca, a rossz pajtások engem is neveltek! Annyira neveltek, hogy a dohányzásért többször kaptam kemény büntetést is, már miután a belátásomra hiába számítottak. Így eljutottam oda, hogy a kalocsai székesegyház tornyába, az érsekkertbe és másfelé rendszeresen eljártam a pajtásokkal titokban dohányozni. Szítunk dohányt, szárazlevelet és még más egyebet is, gyakran ujságpapírosba sodorva. Egyikünknek sem ízlett; de hát a gyermeknek hiúsága, a nagynak, erősnek látszaniakarás szivatta velünk a cigárót.

Hogy baj nélkül dohányozhassak, megtanultam hazudni, mint a karikacsapás. Csakhogy az apám, mikor ezt látta, rögtön *gondolkozóra vette a dolgot és ... alkalmazkodott*. Tisztában volt avval, hogy miután a lebeszélés, a verés, a szigorú ellenőrzés nem használt nálam, **valami mást kell itt csinálni**. Mert cégérés hazudozót és utcafarkát nem akart a fiából nevelni, de a kilenc éves fiú egészségét sem áldozhatta fel.

Mit csinált? Elmondom. Megjegyzem, hogy jól csinálta meg, mert azóta nem dohányoztam.

Egy napon azt mondja nekem: «Te Laci, már

megint dohányoztál!» Persze roppant megijedtem és tagadtam. Az apám szomorúan, de keményen átnézett rajtam s így szólt: «Fiam! nagy az én fájdalmam és szégyenem, hogy nekem olyan gyermekem van, aki úgy hazudik, mint egy betyár. Aztán, mivel azt látom, hogy a dohányzásról sem jó szóval, sem büntetéssel leszoktatni nem tudlak, azt pedig nem tudom tőrní, hogy folyton hazudozzál, inkább megengedem a dohányzást! Mától fogva szabadon dohányozhatsz. Azonban az igazi dohányos nem száraz falevelet meg olyan akármilyen dohányt szív, hanem szivart vagy rendes paklidohányt! Én gondoskodni fogok arról, hogy mindig legyen rendes füstölnivalód».

Éltem én a gyanúpörrel, hogy ennek van valami a háta mögött. De hát az apám meggon-
dolt, komoly ember volt, azután ludas is voltam... nem mertem én egy kukkot sem szólni.

El is feledtem a dolgot jóformán. Másnap délb-
ben az ebéd csupa kedvenc ételeimből volt összeállítva. Volt bőven minden. Rettenetesen be-
zabáltam. Készültem játszani menni.

Ebéd után azt mondja az apám: «Barátom, aki igazi dohányos, az ebéd után a legjobb ízűen pipázik. Akarom látni, hogy milyen dohányos vagy». Evvel elővett két hosszú szivart (kettő volt belőle három krajcár) és az egyikre rágyujtatott velem.

A helyzet most már komoly volt. A szivar pe-
dig... hogy is mondjam? — bűdös. Csípte nyel-

vemet, szememet. Hamarosan le is akartam tenni. De nem lehetett ám!

«Hát ilyen dohányos vagy? Nem lehet ám a megkezdett szivart félretenni. A pénzt nem lehet kidobni. Ha valaki dohányos, akkor két szivart is elszívhat. Ha pedig ennyit sem tud, olyan nyálas szájú, akkor meg ezért ugyan nem érdemes a toronyba járni és nagyokat hazudozni a tetejébe.»

Más ilyenfélékkel ostorozott, gúnyolt és főképen biztatott, követelődött, hogy a szivart el kell szívni!

Izzadtam, szédültem, a gyomrom is mozgolódott. De a szivar végét sem engedte eldobni. Azt szipkába tétette velem. Nem tagadom, hogy sírva bár, de tovább kellett szivaroznom, még a csipős bagót is.

No, de végre elfogyott a szivar. Hiába! Reá kellett a másakra is gyújtanom. Ez már a nád-pálca közreműködésével kezdett csak fogyni. Egy-két keserves szippantás után — bocsánat, de így volt — kijött belőlem az ebéd. Egész délután hányingerem volt. Sokat szenvedtem és vagy három napra beteg lettem. De a dohányzó pájtásokat jóideig elkerültem, mert féltem, hogy kicsúfolnak. Ez az érzés pedig most már, hogy megszenvedtem és megundorodtam, sokkal erősebb volt, mint az a képzelődés, amelyik azt hiteti el a gyermekkel, hogy aki dohányzik, az már felnőtt ember. Vagy legalább is olyasféle.

Ezen eset óta nem kellett már nekem a dohány. A dohányfüstöt birom, a finom vágott dohány

szagát most is szeretem, de hogy azt *én* füstöljem, arra semmi vágyat nem éreztem, most sem érzek.

Az én esetemben az apám elgondolhatta a következőket: 1. Érett ésszel nem szokik az ember a dohányzáshoz. 2. Mindenkinek tiltakozik a szervezete a dohányzás ellen mindaddig, míg meg nem szokja. (Fáj a feje; csipi a füst a szemét, nyelvét; köhög; sokat kell köpködni; hányinger lép fel; elálmosodik a kezdő dohányos.) 3. A gyermek majmolásból, ostoba kevélykedésből dohányzik és ezért türi a kellemetlen érzéseket, hogy olyannak lássák őt is, mint a nagyokat. 4. Ezt a majmolást és ostoba kevélykedést le kell tromfolni, nevetségessé kell tenni. 5. Meg kell utáltatni a dohányt, hogy a gyermek ne kívánja semmiért sem.

Ezek után határozta el magát. Hogy eljárása kemény volt, az kétségtelen. De használt és azon felül olyan következetes és olyan természetes és olyan igazságos volt, amit a kilencéves gyermek is belátott. Mert ez is fontos ám!

Mikor újból kikerültem a szobából, gondoskodott arról, hogy otthon érte ne csúfoljanak. És ezt meg is mondta nekem. Megígértette azonban, hogy azt a számárságot, hogy újra dohányozzam, többé el nem követem.

Dehogy kellett nekem többet a szivar! Legfeljebb ha csokoládéból volt.

Ezek után most már lássuk, mik azok az *örök igazságok*, melyeket folyton szemelőtt kell tartania a szülőnek.

Megjegyzem még, hogy most azokkal a tapasztalati igazságokkal, melyek az ember testének nevelésével, gondozásával foglalkoznak, nem bajlódunk. Ezekről más alkalommal.

A jóra való nevelésnek a módját ismerni *érdeemes*, okos, hasznos dolog. Mindennél hasznosabb ez. Kicsinyből lesz a nagy. Gyermekből a felnőtt ember. Ahol sok jó család van, ott rendes, biztos a községi élet. Ha az országnak sok ilyen községe lesz, akkor erős lesz a mi hazánk.

Senki sem állíthat magának szebb és maradandóbb emléket mintha gyermekéből vallásos, hazafias embert nevel.

A nevelés kötelesség is, adósság is. Kötelességünk az Istennel és gyermekeinkkel szemben; adósság szüleinkkel szemben, akiknek csak az unokákban adhatjuk vissza a tőlük kapott kölcsönt.

Kiből lesz a jó nevelő?

Abból, aki képes okosan szeretni.

Hej! de sok gyermeket vágott agyon egész életére a szülők okatlan szeretete!

Aki kényeztetni gyermekét, aki gyermekében soha nem bír hibát látni, aki mindig és mindenért csak dicsérgetni tudja gyermekét, az — ellensége, megrontója a saját gyermekének.

Az apró embernek a hibái is aprók. De ezért észre kell ezeket is venni. Mert ha ki nem gyomláljuk őket idejében, épúgy elnyomják azok a jó hajlamokat, mint a gondozatlan földben a gaz a veteményt.

Soha semmi hibáját e ne nézzük a gyermeknek. Iparkodjunk türelemmel, szeretettel a belátásához férközni, amidőn figyelmeztetjük. Aki ezt idejében és következetesen megteszi, az csak nagyon kivételes esetben juthat oda, hogy ennél többet is kelljen tennie. Ha a gyermek szereti, tiszteli apját, anyját, akkor majdnem mindent el lehet azzal intézni, hogy a szülő ezt vagy azt nem szereti, tehát a jó gyermek azt nem is csinálja.

Éljünk hát úgy, hogy magunk iránt tiszteletet és szeretetet ébresszünk a gyermekben. Ahol a gyermek *csak fél, ott* nagy baj van már a nevelés körül.

Türelem, szeretet és következetesség! Ezt ne feledjük.

A következetesség nagyon fontos. A gyermeknek éreznie, tudnia kell, hogy az ő szülője nem csinál vaktában semmit. A következetes szülő gyermeke bizonyos abban, hogy az ő szülőjének mindenről megvan a helyeslő vagy rosszaló véleménye. Azt is tudja, érzi, hogy az ő szülője nem aszerint mond ítéletet felette, amint jó vagy rossz kedve van.

Nem kapkod. Nem rendelkezik egyszer így,

másszor meg amúgy. Tudja, hogy szülője parancsa nem olyan, amit teljesíteni nem lehetne *és hogy neki azt teljesítenie is kell.* Abból nincs engedmény, hacsak igazán elfogadható ok nincs.

Az a szülő, aki intézkedése előtt mindezeket meg nem fontolja, az gyermekének lelkét kilöki a sötétségre. Oda, ahol a kilökött sem nem lát, sem nem hall, de mégis azt követelik tőle, hogy ott baj nélkül mozogjon. Ezt az állapotot a gyermek természetesen nem szereti. De kénytelen elviselni és úgy segít magán, ahogyan tud. Elveszti bizodalmát szülője iránt; lassankint titkolódzó, ravasz lesz, hiszen tapasztalni kénytelen, hogy erre szüksége van. Vagy pedig félenkké válik és ezen az uton olyan teddide-teddoda emberre nevelődik. Ha pedig azt látja a gyermek, hogy akaratunkat keresztül nem vesszük vagy nem tudjuk keresztülvinni, akkor előtte oda a becsületnek, vagyis a szülő tekintélyének. Az ilyen gyermekekből lesznek az erőszakos, sfrófoseszű, minden rosszat megpróbáló emberek, akik azután az életben nem válogatnak az eszközökben. A következetességet azonban ne abban keressük, hogy folytonosan nagy hangon kiabálunk, fenyegetődzünk. Mert az ilyen ember épen nem következetes. A következetes ember kinyilvánított akaratát lármázás, káromkodás nélkül is keresztülviszi.

Lássunk csak az eddig elmondottakra néhány példát.

Juli asszony Pistája zöld gyümölcstől elrontja a

gyomrát. Hányása, hasmenése van. Nem tud a gyermek rendbe jönni. Az orvos is megmondta, hogy bizony a gyerek jódarabig nem ehetik akármit, különösen nem gyümölcsöt. De mikor a lelkem Pistája annyira kívánja! Hát hogy ne adna neki egy kevéskét!

A szomszédék Gyurkája is elrontotta az éretlen baracktól a gyomrát. De a szüléje jól elverte érte. Miért bántotta a fát, miért tett kárt! A gyerekek bőgött is annyira, hogy végre az apja fogta a pártját. Hogy hát mire való bántani a gyereket azért a kis barackért! Adott az Isten eleget! Azután mikor mi gyerekek voltunk, hát talán mi különbek voltunk? És így tovább.

A harmadik helyen is van zöld gyümölcs. De ott a gyerekek nem bántják, mert tudják, hogy nem szabad. Ez is elég lenne arra, hogy a gyümölcsöt idő előtt le ne szedjék. Mert a gyermekek azt egész természetesnek találják, hogy amit egyszer szülői meghagynak, annak úgy kell lenni. De még ennél többet is tudnak. És pedig azt, hogy a zöld gyümölcs ártalmas. Hogy aki elrontja tőle a gyomrát, annak esetleg még az éret gyümölcsből sem lesz szabad enni, mert a meggyógyulás időbe kerül. Meg a tetejében büntetésül meg is érdemli, hogy ne kapjon belőle. És hogy végül: az éretlen gyümölcs nem jó, aki mégis leszedi, az számár, mert szükség nélkül kárt csinál. Így azután még a lepotyogott gyümölcshöz sem nyulnak, mert tudják, hogy az nem arra való.

Itt tehát okosan szeretik a gyermekeket; eljárásuk helyes, következetes. Mert ime a gyermekek példásan viselkednek.

De már Juli asszonynál sok hiba van!

A Pista gyermek viselkedése azt mutatja, hogy édesanyja nem szokta megbírálni fia cselekedetét. Vagy ha ezt meg is teszi, a gyerek fel sem veszi szülője véleményét. Arra sem gondol, hogy szét kellene nézni a gyermek környezetében és meglátni, hogy mi a helyes és mi nem? Azután, mikor már a gyermek beteg, még akkor sem mutatott rá a gyermek cselekedetének káros következményére, hanem még ekkor is kényeztette a gyermekét helytelen kívánságának teljesítésével. (Amikor tudniillik idő előtt gyümölcsöt adott neki.) Pedig világos lehetett előtte, hogy ezzel sem testének, sem lelkének nem használ.

Gyurkának az anyja az éretlen gyümölcs utáni torkosságért megverte a gyereket. Ez esetleg helyénvaló volt. Akkor tudniillik, ha már többfélét megpróbált a gyermekkel, vagy ha a gyermek nem először cselekedte ezt. Azonban valószínű, hogy a nevelésben hiba volt itt is és ennek lett a következménye az, hogy a Gyurka gyermek rossz fát tett a tűzre. Nagyon lehetséges, hogy az anya itt nem következetes és türelmes. Mert talán egyszer mindent kifogásol, másszor pedig sokat elnéz. Egyszer olyanért is pattog, amiért egy rosszaló tekintet vagy épen talán csak egy szelid figyelmeztetés is elég lenne; máskor meg

minden baj nélkül szabadon tehet a gyerek akármit, mert nincs kedve, türelme foglalkozni a gyermekével. Az ilyen esetekben a gyerek hamar kikapcsolja azt, hogy sok függ a szerencsétől és elkezd vállalkozni, ügyeskedni.

Hátha sikerül! Ez pedig már a hazudozással is szomszédos! Mert ha nem jól sikerül a dolog és a gyermek bajtól tart, meg fogja próbálni, hogy kivágja magát.

Az apának a viselkedése pedig, amikor közbe lépett a gyermek érdekében, szintén nagy hiba. Ha a gyermek bűnös, ne találjon pártolót. Azután a szülők sohase bírálgassák egymás cselekedeteit a gyermek előtt. Mert ebből is épúgy csak kár származik, mint abból, ha a gyermek szülőjétől azt hallja, hogy ők sem voltak nálánál különbek gyermekkorukban. Méltán gondolhatja akkor, hogy tőle miért kívánnak hát többet?

Nagyon fontos a nevelésben a példaadás és a szoktatás.

Későn kelő gazdának nincsenek korán kelő cselédei. Vagy ha vannak is, csakhamar olyanok lesznek, mint maga a gazda!

A gyermeknevelésnél is úgy van ez. A dologtalan apa hiába kívánja, hogy fia dolgos legyen. Nincs az az aranyszájú ember, aki türelmes, békességes és tiszta szájú gyereket neveljen az olyan családban, ahol a házastársak zsörtölődnek,

veszekednek, durván beszélnek vagy épen káromkodnak. Hiába mondjuk, hogy a jó gyermek imádkozik reggel, délben, este, mikor a gyermek azt tapasztalja, hogy ezt szülei magukra nézve sem tartják szükségesnek.

Vagy ha imádkoznak is, csak olyan elhányt imádkozás az, akárcsak a rossz napszámos kelletlen munkája.

A példának igen nagy ereje van ám! Ezért ügyeljünk, hogy a gyermek *csak* jó példát lásson. De ha rossz példát kell látnia, azt is fordítsuk jóra. *Mert a rossz példával is lehet jóra nevelni akkor, ha azt a rossz példát nem a szülők adják és ha a gyermekkel beláttatjuk, hogy amit látott, hallott, miért nem helyes.* Ebből azután levonjuk a tanulságot is, hogy hogyan *nem szabad* viselkedni, vagy hogy *mit nem szabad* csinálni. Láthatjuk, tapasztalhatjuk, hogy minél kisebb a gyermek, annál inkább utánozza a nagyobbakat. Ezért szükséges, hogy legyen a gyermeknek utánoznivalója. Mert ha nem gondoskodunk megválogatott utánoznivalóról, úgy a gyermek utánozni és **megszokni** fogja azt a rosszat, ami gyakrabban eléje kerül.

«Nézd meg az anyját, vedd el a lányát.» Ez a közmondás is a jó példa erejéről beszél. Arról az erőről, amit már nemzedékek kitapasztaltak. Ne feledjük el!

Az előbb említett rossz szokást, a dohányzást is a rossz példa útján, a nagyobbak utánzásával szokja meg a gyermek.

Lássa hát azt a gyermek, hogy szülői vallások, hazafias gondolkodásúak; nyugodt, határozott viselkedésűek az élet minden fordulatában. Ha ezt látja, akkor becsülni fogja szüleit; büszke lesz a szüleire; örömmel fogad nekik szót, mert ő is olyan akar lenni és ezért törekedik őket utánozni. Ez a helyes állapot. Az ilyen állapotra mondjuk, hogy a szülőknek *tekintélyük van* gyermekeik előtt.

Akinek tekintélye van, az könnyen nevel.

Nem szabad azonban a tekintélyt összetéveszteni a gyermek rettegő félelmével.

A gyermek becsülje szülőjét, de bizalommal is legyen hozzá. Ne zárjuk el magunkat a gyerekektől; érdeklődjünk az ő gyermekes dolgaik iránt is; vegyünk részt örömeikben, vigasztaljuk őket — ha megérdemlik — szomorúságukban, de... ne pajtáskodjunk velük.

A rideg, túlszigorú szülő gyermeke retteg szülőjétől.

Az ilyen szülőnek nincs meg a **kellő tekintélye**.

Mert a tekintélyben a bizalomnak is része van. A gyermek kívánja a szeretetet, az érdeklődést a meghallgattatást. Erről gondoskodni kell, mert különben elzárja előttünk lelkét, gondolkodását. Ha pedig ez megtörténik, akkor a szülő nem tud irányítani és a gyermek úgy jár az életben, mint a kormányos nélküli ladik a viharos vízben.

Mielőtt továbbmennénk, még egy nagyon fontos dologra kell figyelmeztetnem. Az elüljárók tekintélyének ápolására.

A papról, a tanítóról, a bíróról, a jegyzőről, (vagy akárkicsoda legyen is az az ember, akivel akár a gyermeknek, akár a szülőknél többször dolga van) — jól halljon, tudjon a gyermek. Ha pedig szükség lenne arra, hogy ezeknek az embereknek a cselekedeteit megrostálva vagy megjavítva adjuk a gyermek elé, ezt is meg kell tenni.

Nem volna erre szükség, ha minden hiba és bűn után láthatóan lecsapna az Isten ostora. De mivel sok hiba csak későn boszulja meg magát azon, aki elkövette, a gyermek csak a hibákat látná, a hibák következményeit pedig nem. Így azután könnyen arra a gondolatra jönne, hogy nem szükséges, nem érdemes jónak lenni; a tisztességes viselkedést a nagyok, az elüljárók csak a kisebbeknek, az alárendelteknek prédikálják, maguk azonban másként cselekednek.

Ettől pedig Isten őrizzen!

Aminek a cselekvése gyakori és hasznos is reánk, azt... *meg kell szoknunk*. Legkönnyebben pedig úgy szokjuk meg, ha gyermekkorunkban *reá szoktattak minket*.

A jó szülő tudja, belátja, hogy ez vagy amaz hasznos és szükséges; belátja a gyermekekkel is. Azután *pedig folyton gyakoroltatja*. Így fejlődik ki a jó szokás **a gyakorlás útján**.

Igy szokjuk meg a mosdást, az öltözködést, a tisztaságot, munkánkban idejében való elvégzését, a jó munkát, az imádkozást, a templombajarást, az öregek és elüljárók tisztelését és sok más egyebet. Kezdetben úgy-e bár, a kis gyermek összekeni magát az étellel, mert nincs még meg az az ügyessége, ami az evéshez szükséges. De ha már begyakorolta magát, akkor az is megy jól és ügyesen. Lám, ezt is meg kell szokni.

Hogy valakiből rendes ember váljék, majdnem tisztára a *szoktatáson* fordul meg. Pedig a rendesség nagyon fontos dolog ám! Aki hozzászokott ahhoz, hogy mindent idejében tegyen meg, annak nem kell az eszét folyton jártatnia feleslegesen; nem kell félni, hogy elfelejt valamit. *A jól szoktatott gyermekből lesz a rendes ember.*

Hogy egyebet ne mondjak, a rendes ember idejében kel és fekszik; nem marad adós, nem késik el; dolgait beosztva mindent idejére végez el. *Mi ez? Ez maga a nyugodt élet.*

A jólét nem keres fel mindenkit. De a rendetlent kikerüli vagy elhagyja. Szegénysorban rendesen élve van boldogság; de semmiféle állapotban rend nélkül boldogság nincsen.

Csakhogy meg lehet ám szokni a rosszat is! Mivel pedig sokkal könnyebb valami rosszat meg nem szokni, mint arról leszokni, vigyázni kell, hogy a gyermek helytelen, illetlen, káros dolgot ne cselekedjék. A többszöri cselekvés a gyakorlás. A gyakorlás eredménye pedig a szokás. Ezért

ügyeljünk, hogy valami rosszat el se kezdjen a gyermek. Tehát a szoktatásnál a szülő értelme előre járjon. Ez világítson és vezessen a jó uton. Ez az út legyen jól kikorlátozva, hogy alkalmas legyen a gyakorlatozásra. Az értelem, az ész a jó hadvezér, aki parancsol; a szokás pedig legyen a jól begyakorolt hadsereg. A hadsereg azonban épúgy ne legyen vezér nélkül, mint a vezér hadsereg nélkül. Mert vezényelni a hadvezér dolga, a jót kiadósan cselekedni pedig a hadseregé.

Hányszor látunk minden meggondolás nélkül cselekedő gyermekeket akkor, mikor például fákat rángatnak, ágakat tördelnek, ajtószéleket bicskával megfaragnak, falakra firkálnak stb. . . . Ezt a rosszra való hajlandóságot is a világra hozzuk magunkkal. Ha azután a hajlandóságokból folytonos cselekvés származhatik, akkor a rossz hajlandóság megerősödik, úrrá lesz, kifejlődik a durvaság, a kárörvendés, a szívtelenség a gyermek lelkében. Az ilyen gyermek sorsa meg van pecsételve, mert senki nem szereti, nem szeretheti; élete folytonosan veszekedésben telik el. Bajában, bűjában nem talál részvétre, segítségre. A gyermek minden jóra, rosszra egyaránt fogékony. De a rosszság gyakorlása mindig gyengíti a jóságra való hajlandóságot is. Aki növénypusztítással, faragással, firkálással kárt okoz, annak lelkében el van nyomva a kimélet, a gondosság, a tisztaság és az idegen tulajdon tiszteletének jóérzése.

A jó neveléshez elengedhetetlenül hozzátartozik

az, hogy mi magunk is tudjunk engedelmeskedni, tudjunk lemondani. Mert ezeket a gyermekektől is meg kell kívánnunk! Kell tudni a helyes jutalmazás és büntetés módját is. Meg kell tudnunk ítélni azt, hogy a mi körülményeink között mi a szükséges, mi a hasznos, mi a lehetséges?

Tudjunk az Isten akaratában megnyugodni, de a magunk élıhetetlenségének férges gyümölcseire ne mondjuk azt, hogy ezt az Isten akarta. Mert az Isten azért adott észet és szabadakaratot, hogy azokat a javunkra használjuk.

Lássuk már most ezeket egyenként.

A *gyermek engedelmessége* nagyrészt azon fordul meg, hogy 1. ok nélkül ne parancsolgassunk neki; 2. a parancs olyan legyen, hogy azt a *gyerek bírja teljesíteni*; 3. hogy a megfontoltan adott parancsot csakugyan *kelljen is teljesítenie*.

Aki értelem, ok nélkül minduntalan parancsol, az sok megfontolatlan, haszontalan, felesleges parancsot ad. Zaklatja a gyermeket, aztán sokszor engedni kénytelen. Számon sem tudja tartani rendelkezéseit, az eredményt megfigyelni rá sem ér. Így azután rászoktatja a gyereket arra, hogy a parancsokat szépen a füle mellett eregesse el. Úgy bizony! Ez pedig öreg hiba.

Az is elvétí a dolgot, aki a gyermek erejét meghaladó dolgokat parancsol. Mert az ilyen ember lehetetlent kíván.

Ha a megfontoltan adott parancsból is alku keletkezik, különösen, ha elnézzük, hogy azt a

gyermek nem teljesíti, akkor a gyermeket ráengedtük az engedetlenség útjára.

A jó nevelő és szülő maga is engedelmes. Szót fogad az isteni és emberi törvényeknek, a házi rendnek. Türelmes felesége házi dolgai iránt. Le tud mondani az egészségének, zsebének vagy családjának káros élvezetekről. Aki ezeket nem tudja megtenni, az magának nem tud parancsolni és aki *ezt* nem tudja megtenni, annak nincs meg az az elfogulatlansága, az a józan ítéllete, hogy másoknak is helyes parancsokat tudjon adni. Az ilyen ember parancsait nem is veszik komolyan, mert «vizet prédikál és bort iszik».

Péter gazda hiába korholja fiát a torkosságért, a mértéktelen evésért, ha ő maga nem tud anélkül vásárt járni, hogy a laci konyhába be ne nézzen. Hiába pöröl a leányára is azért, hogy nem elég korán és nem elég tisztán takarítja ki az első szobát, ha... pl. róla mindenki tudja, hogy korábban is benézhetne az istállóba reggelenkint meg a trágyát is minden nap kihányhatná onnan annak rendje és módja szerint.

Lám, itt odajutunk amit már elmondtam. A jó példaadáshoz. A tennivalók a nevelésben ugyanis egymással szoros kapcsolatban vannak. Ezért van az, hogy ahol az engedelmesség uralkodik, ott szükségképen a jó példának sem szabad hiányoznia.

Jól jegyezzük meg, hogy soha ne ígérjünk olyat a gyermeknek, amit meg nem tartunk. Ezt nem is magyarázom, mert az elmondottak eléggé megértetik.

Jutalmazás és büntetés.

Az ember gyarló, tehát hibázhat. Csak az a hiba érdemel büntetést a gyermek életében, amit — tudva, akarva követett el. Épenúgy csak az a jócselekedet, csak az a jóviselkedés méltó az elismerésre, a jutalomra, amelynek elkövetéséhez megvolt a gyermeknél a belátás, az akarat.

A törődéssel, a szoktatással sok büntetéstől menthetjük meg a gyermeket. Ha magunk is meggondoltan járunk el gyermekeink nevelésében, úgy a gyermekben is fokról-fokra kifejlődik a helyes ítélkezés. Úgy szólván észrevétlenül kikökosodik abban, hogy ez vagy az, miért szép, miért jó? Meg tudja itélni, hogy ennek vagy annak hogyan kellett volna cselekednie? Es ha ezt tudja, érzi a gyermek és ha elhatározásaiban ilyen józan és helyes ítélkezések által vezeteti magát; akkor méltó az elismerésre, a jutalomra.

A kertész nem sokat törődik az egyenes, erős fával. Nem feledkezik meg arról sem, tud róla; de különösebben nem foglalkozik vele. De a görbén induló csemetét, a széljárásos helyen állót, meg is karózza. Miért? Mert ennek szüksége van arra, hogy mindenképen támogassa. Mert különben görbe lesz vagy a szél kitöri. Az ollót is előveszi, ha kell. Megvágja vele a fát, hogy a felesleges ágakat, a fattyúhajtásokat kiirtsa; hogy szép, erős koronát fejlesztesen a fával. Aki járni tud, annak nem nyúlunk a hóna alá. Nincs annak rá szüksége. De a csetlő-botló emberkét meg-

fog
hog
láss
örü
gyu
teté
élü
egé
Sőt
ság
me
kel
oda
így
gyo
az
A
unt
az
rát
les
I
töb
léle
kec
kor
I
mé
Is

fogjuk, hogy segítségünkkel megtanítsuk járni, *hogy bizalma legyen a próbálgatáshoz*; hogy lássa, tapasztalja saját munkájának eredményét és örüljön neki. Így jön meg az önbizalma. Így vagyunk a büntetésekkel, a jutalmakkal is. A büntetés orvosság, a jutalom fűszer. Egyikkel sem élünk állandóan. Egyik sem való arra, hogy az egészséges ember *tisztán magában* éljen vele. Sőt odatörekszünk, hogy ne szoruljunk az orvosságra; ne kelljen büntetnünk. De ha kell, akkor meg tesszük. Nem okos ember, aki egy mérges keléstől kínoztatja magát. Nem tartjuk örömet oda az orvos kése alá; de az okos ember mégis így tesz, mert tudja, hogy így hamarabb meggyógyul, sőt úgy lehet, hogy *csak így* gyógyul az meg.

A fűszer, a jutalom sem arra való, hogy minduntalan használjuk. Aki szereti a jó paprikás húst, az erőset, az előbb-utóbb elrontja vele a gyomrát... ha gyakran él vele. Akkor pedig aztán nem lesz öröme semmiben.

Minél kisebb és gyarlóbb a gyermek, annál többször jutalmazhatunk. Ahogyan nő testben és lélekben az ember, annál inkább oda kell törekedni, hogy a jót önmagáért cselekedni bármikor kész legyen.

Egy kis elismerés jól esik mindenkinek. De ez mégis inkább az emberi hiúságban leli magyarázatát.

Amiért jónak, becsületesnek kell lenni, az az Isten parancsa.

Jó vagyok; becsületes leszek, mert az Isten parancsolja. Bármilyen vallású is legyek, ez így van. A jutalmam: ... az én öntudatom. Ezt a célt kell elérnie a jutalmazással, a büntetéssel.

Mi lehet a jutalom? Mi lehet a büntetés?

Erre így, kedves barátom, okosan felelni nem lehet. Minden csizmát fel tudsz-e húzni egy kaptafára? Ugy-e nem. Nem lehet azt sem mondani, hogy itt van például egy porció jutalmazási mód; itt meg ugyanannyi büntetési módozat. Ezekből azután ha ezt csinálja a gyermek, akkor elővesz-
szük — mondjuk — a harmadik-féle jutalmazást; ha pedig emígy csinál, akkor pl. a tizedik-féle büntetést.

Más szóval: ezt nem lehet szabályokba szedni. Miért? Azért mert, ha egy cselekedetet meg akarunk ítélni és ha annak elkövetőjét *helyesen* akarjuk jutalmazni vagy büntetni, akkor azt is figyelembe kell venni, hogy *ki az*, aki azt elkövette. Nagyobb-kisebb? okosabb — korlátozottabb? keményebb lelkű-e vagy könnyen befolyásolható? és hogy milyen körülmények között cselekedett?

Még az emberölésnél is különbség van. Aki előre kiszámítja, hogy felebarátját megöli, arra rendszeresen készül: azt felkötik. Akit felingerelnek és veszekedés közben önbíráskodva üti le embertársát, azt jó időre becsukják. Aki pedig bebizonyíthatóan önvédelemből ölt, mert — ha

ezt
voln
H
csül
Men
nag
adja
A
még
H
maz
sal,
sel,
akik
séve
dara
ket
félel
A
R
szav
kül
sága
(de
más
igér
azt
tetés
Leh
nem

ezt nem teszi, akkor — a saját életével lakolt volna: azt felmentik.

Ha gazdag ember nagy összeget talál és becsületesen visszaadja, szép dolog; bár kötelesség. Mennyivel értékesebb azonban, ha azt valami nagyon szegény találja meg és mégis visszaadja!

A cselekedet egyforma; de a cselekedet értéke mégis nagyon különböző!!

Hallgatag tudomásvétellel is lehet már jutalmazni néha. Tekintettel, mosollyal, egy főhajtással, pár jó szóval, mások előtt való megdicséressel, különösen mikor azokra is hatni akarunk, akik csak hallják a dicséretet. Kivánság teljesítésével, pl. könyvet veszünk, vagy valami új ruha darabot; magunkkal visszük valahová a gyermeket stb. Valami megbízás adásával, ... szóval sokféleképen.

A büntetésnek is sok módja van.

Rosszaló tekintet; a gyermektől rövid időre visszavonulunk; megpirongatjuk, de durvaság nélkül és mindig a belátásához is beszélve; szabadságában korlátozzuk; kedvenc ételét elvonjuk tőle (de ilyen esetben gondoskodni kell arról, hogy másból a gyermek jól lakhassék), valamely megígért kivánságának teljesítését elhalasztjuk, vagy azt megszüntetjük; megfenyítjük. Ez utóbbi büntetésre csak nagyon kivételesen kerülhet a sor. Lehet mondani, hogy 100 eset közül 99-ben vagy nem volt szükség a testi fenyítékre (a verésre)

vagy ha szükség volt, azért lett rá szükség, mert korábban hibát követtünk el a nevelésben. A sokféle jutalmazás- és büntetés-módozatok olyan növényekhez hasonlítanak, melyek egy nagy-nagy mezőn teremnek; ahol sok méhecske és sok ember megfordul. A méhecske mindegyikből mézet tud gyűjteni; a sétáló ember valamennyit a maga hasznára fordítja, mikor a növények illata által megjavított jó levegőt beszívja: míg aki tudatlan vagy aki épen akarja, megeheti a sok közül a farkasalmát, vagy a beléndekmagot; amitől azután komolyan megbetegedhetik, vagy akár meg is halhat.

Az életben az boldogul, aki a saját helyzetét jól meg tudja ítélni. Sok ember nem tud különbséget tenni a *szükséges*, a *hasznos* és a *lehetséges* között. E nélkül pedig nincs boldogulás a szegény ember részére. A gazdag pedig tönkremegy, ha ezt nem tudja.

A *helyzetünkhöz mért* ruházkodást, élelmezést, szórakozást, építkezést, befektetést, vételt, — egy szóval mindent, ami pénzbe kerül, kis korunktól fogva kell apránként megtanulni.

Megtanuljuk pedig akkor, ha látjuk, hogy szüleink a pénzt megbecsülik. Haszontalanságra nem költenek. Adósságot nem csinálnak, a ház körül esendő minden apróságot a javukra fordítják; nem hagyják kárba veszni.

Nem keresik, mi a drága, azt sem, hogy mi az olcsó; hanem azt, hogy mi a nekünk való? Ne-

künk való pedig mindig az lesz, amit a legtöbb haszonnal legtovább tudunk használni; arra szükségünk is van, és ki is tudjuk fizetni adósság nélkül.

Hogy mit mond a szomszéd, avval ne sokat törődjünk. Mert az sem törődik avval, hogy mi-kép fizetjük ki a szükségtelen cicomát?

A gyermek ne legyen abban a hitben, hogy az apjának csak a zsebébe kell nyúlni és ott mindig van pénz. Tudnia kell, hogy mindennek van értéke, hogy semmit ingyen nem adnak; mindenért meg kell dolgozni. És ha az embernek vagyona van, az is a szorgalomnak, az előrelátásnak gyümölcse. Az nem elprédálásra való; hanem arra, hogy munkás életünket nyugodtabban folytathassuk. Aki tisztességesen vagyont szerez, az tiszteletet érdemel! Mert aki jól gazdálkodik nemcsak magának és embertársainak is használhat, hanem hazájának is. Minél több tehetős kisebbség nagyobb polgára, gazdája van egy országnak, az az ország annál erősebb. Amint sok krajcárból lesz a forint, úgy a sok józan itéletű, rendes viszonyok közt élő kis ember is együtt nagy érték.

De meg a magunk boldogsága is jórészt attól függ, hogy mit tartunk mi boldogságnak? Az egyszeri tót azt mondta: «Ha én királ lennám, mindig zsíros pirítós kenyér ennám; szalmakazal tetején alunnám!»

Azt gondolta az a tót, hogy ennél nagyobb boldogság nincs.

Látod, barátom, ennek az embernek nem volt nehéz megelégedettnek lennie. És pedig azért, mert nem voltak nagy kívánságai. Hogy mit kívánjunk, az jóformán rajtunk áll. Ami nem hozánk való, azt ha megfordul a fejünkben, vessük ki. Ne is foglalkozzunk vele. Erre legyen szoktatva a gyermek is.

Tehát a gyermek kívánságait okos határok között tartjuk.

Az a játékszer, amit a gyermek maga csinál mindig többet ér annál, amit pénzen veszünk neki. És pedig azért, mert azt *ő csinálta*. Ő spekulált, ügyeskedett vele. Evvel gyakorolta az eszét és a kezét; és mellette takarékoskodott is. Kivételesen kaphat valami pénzen vásárolt ajándékot. De ez mindig olyan legyen, amit *ő* maga megcsinálni nem tud és amit hasznára fordíthat. Mindezekkel nem mondom azt, hogy pl. mindig csak ruhát és könyvet kapjon ajándékba. Mert hiszen a gyermeki kornak is megvannak a maga örömei. De a gyermek a szeme előtt megforduló minden garasról azt lássa, hogy azt ok, haszon és cél nélkül ki nem adják.

Szegény sorsban levő okos szülő gyermekének a szíve nem fáj, ha más módosabb gyereket salangós csizmában lát, amikor az övét tán elébb a bátyja hordta. Megérti azt is, hogy arra való időben mezitláb, gatyában járni még ünnepnap sem szégyen, *ha a lábunk, a gatyánk tiszta*. A sok pántlika, a sok szoknya, a rengeteg időpocsé-

kolás, amibe ennek a felesleges puccos rongynak a tisztálgatása, vasalása, fodrozása kerül, ez mind csak a rossz szokás által meggyökeresedett ostobaság.

Mondtam már, hogy a rosszat is megszokjuk. De az okos ember szabadul tőle. Ez erre is érvényes.

Egy szó mint száz: a pénz, az értékek dolgában is foglalkozni kell a gyermekkel. Utat kell nyitni szemének, hogy lásson! Mondjon ítéletet amiről mondhat. Mi azután ott legyünk, hogy ezt az ítéletet a helyes irányban tarthassuk. Mert az értékelést is a napi életben apránként kell megtanulni. Aki úszni akar tudni, annak sem elég az, ha elhatározza magát, hogy ő mától fogva úszni fog! Próbáljon csak ilyen elhatározással a Dunának menni! Szépen járna! De a székre fekve is hiába kapálódzna; mert a úszást a *vízben* kell tanulni! Ott is ki többet, ki kevesebbet iszik a nem kívánt vízből, amíg végre megtanul úszni. Úgy megy ez is apránként mindig jobban. Akinek azután jó tüdeje, karja, lába és *gyakorlata* van, az azután akár a Dunát is át tudja úszni.

Végtelenül fontos azután az, hogy a szülők minden cselekedetükben «egy test, egy lélek» legyenek. Jó családi élet el sem képzelhető másként, minthogy sem a férjnek, sem a feleségnek soha sincs semmi titkolni valója, házastársától. A szülők a maguk életének folytatását lássák gyermekeikben, akiknek irányításáért ezen felül az

Isten előtt is felelősek. Ott, ahol több gyermek van: a szülők szeretete törődése egyforma legyen. Sőt ha kivételt kell tenni, a szeretet és a törődés ott lehet épen nagyobb, ahol a gyermek esendőbb, rosszra hajlandóbb. Nem az erősnek kell a támogatás, hanem a gyengének. Ha gaz nem nőne, ha kapálni, hernyózni nem kellene, akkor bizony kertészre sem lenne szükség. A szülőre, a jó, a *nevelő* szülőre épen ott van szükség, ahol olyan gyermek akad, akiből ki-kisüt a ferdeség.

A gyermekek jogaik, kötelességeik tekintetében egyenlők legyenek. A nagyobb a kisebbet támogassa, gyámolítsa. A cselédet — ha van — becsüljük meg. Minden foglalkozás tisztességes, ha az ember, aki azt a foglalkozást űzi, tisztességes. Ha a cseléd nem nekünk való, egy-kettőre adjunk túl rajta. Pizkoszájú, durva cselédet ne tűrjünk semeddig sem. A szomszédokkal legyünk jóban; de akárkivel csak azért, mert szomszéd, nagyon össze ne adjuk magunkat. A gyermeknek olyan legyen az otthona, hogy ott érezze magát legjobban. Ez a legbiztosabb szer arra, hogy a gyermek ne legyen tekergő, hogy rossz társaságba ne keveredjék. Az előljárókat, az idősebbeket becsüljük meg. Általában nagyon fontoljuk meg, ha valakiről elítélően kell nyilatkoznunk. Azt különösen soha se feledjük, hogy ahol hibát lát a gyermek, ott a hibát mindig el kell ítélnünk. *De... abba a tévedésbe ne essünk (és a gyer-*

meket se engedjük bele esni), hogy az elkövetett hibát összekeverjük az elkövető ember állásával. Nagy szerencsétlenség egy községre, ha akár a plébánosának, akár tanítójának, akár a jegyzőjének vagy orvosának valami nyilvános hibája, gyengesége van. Mert hisz az ilyen hibás ember képviseli előttünk általában a papot, jegyzőt, tanítót, az orvost, talán egész életünkben. És ha nem lettünk okosan vezetve, akkor meglelt korban is azt valljuk, hogy ilyen vagy olyan minden pap, vagy minden tanító stb. Pedig itt sem a pap vagy tanító volt a hibás, hanem az *ember*, aki véletlenül nálunk *azt* a hivatalt viselte. Tehát ne ítélkezzünk felületesen. Gondoljuk meg, hogy minden állásban, foglalkozásban levő embernek lehet hibája. Azután a községben a papot, tanítót, bírót, jegyzőt, orvost mindenki ismeri. Ezeknek hibáját hamarabb meglátjuk, mint a másét. És pedig azért, mert állásuk folytán őket mindenki ismeri; úgy kimagaslanak az embertömegből, mint a dombra ültetett fa a völgyben levők közül.

Szokjunk hozzá és a gyermeket is szoktassuk rá, hogy a külsőségek gyakran megtévesztik az embert. Ott ahol az előnyös külsőn meglátszik a mesterkedés, ott a bizalmatlanság jogos. A mindennapi élet ad erre elég példát. Ne sajnáljuk ezeket, ha észrevettük, szétszedni és vele foglalkozni. Sok rossz portékát nyakába varrtak már az avatatlan embernek a cifra csomagolással. A tisztaságra, tetszetősségre mindenben törekedni kell.

De az erőltettség, a túlzás alatt mindig ott a lóláb. Óvakodjunk tehát a hizelkedéstől is!

A jó szándék. A nagytehetségű emberek nagyot tudnak cselekedni. Ez a nagy, hatalmas cselekedet lehet jó is, meg rossz is. A nagytehetségű ember is tévedhet; de élete egészben véve hasznos lesz, ha jó szándék vezérelte.

A legnagyobb gonosztevők, az országra legtöbb bajt hozók azon nagy tehetségű emberek közül kerültek ki és fognak kikerülni, akiknek a tehetségükhöz mérten nem volt elég jó szándékuk is. Más szóval: akiket nem neveltek jól, hogy *a jót jóra használják fel*. A tűzzel be lehet télen a hideg szobát fűteni; ételt főzünk, vasat olvasztunk vele stb... De lehet vele egész városokat, erdőket is felégetni; csak megfelelő körülmények kellene hozzá!

A gyermektől tehát mindenkor és mindenben a jó szándékot kívánjuk. A tehetség is fontos, de csak annyiban, hogy aki tehetősebb, attól többet lehet várni. Hisz ez természetes. Az Isten nem osztja egyformán a testi és lelki képességeket. De szabadakaratot és jóra való hajlandóságot mindenkinek ad. A nevelő kötelessége a szabadakaratot olyan irányba terelni, hogy az a jóhoz vonzódjék, hogy azt akarja. És pedig *annyit akarjon és annyit végezzen*, amennyi az erejének megfelel. Egyik gyermeket talán megdicsérjük, azért amit egy másiktól keveslünk. Van olyan hetedfél éves gyermek, akinek 1 sor írást valahogyan

leírni az irkába nagyobb feladat, mint egy ugyanolyan korú gyermeknek kétszerannyit egész szépen pontosan, vonaltól-vonalig leírni. Szóval a gyengébb gyermeknél ápoljuk saját magához való bizalmát; jó szándékát ismerjük el; véteszük észre vele a haladást, melyet ha lassan is, de azért megtesz. Míg a tehetségesebbnél, az erősebbnél mutassunk rá arra, hogy az erősnek nagyobbak a feladatai, mint a gyengébbnek. Aki meg csak erején aluli dolgokkal foglalkozik, az nem érdemli meg az Istennek azt a szép adományát, amelyet ő nem oszt mindenkinek. Vigyáznunk kell azonban, hogy túlkövetelők ne legyünk; a gyermeket lehetetlen feladat elé ne állítsuk; *szerénynek neveljük*. A biztatásokat úgy adjuk, hogy abból kevésbé ne fejlődjen.

A jó szándék leginkább abban nyilvánul meg, hogy dolgainkat egyenletesen és rendes időben szívesen látjuk el. Ezt is meg kell szokni. Apró embernek, aprók a kötelességei is. De azért vannak. És szükséges is, hogy legyenek.

Az iskolába nem járó gyermek rendes időben keljen, feküdjék; tisztálkodását olyan szükségesnek érezze, mint az evést; tanulja meg a türelmességet; érezze a maga igazát; tiszteletre szokják azok iránt, akik ezt megérdemlik; játékait és apró holmijait kimélje és rendben tartsa; állatot ne kinozzon, növényt ne pusztítson; ne várjon mindenre parancsot, de ha figyelmeztetve van első szóra azonnal, készséges legyen; ruháját ta-

nulja meg kimélni; ne legyen válogatós az enni-valóban. Ezeken felül pedig legyen Istenfélő. Szülője tanítsa meg imádkozni, vigye templomba és ott ájtatosan viselje magát.

Az imádság szövegének megtanulásával lehet imádkoztatni. De ez nem elég. *Bensőleg, buzgón* imádkozzék a gyermek; *érezze azt*, hogy ő, a kicsinyke ember, most Istenével beszél; s Az ő reá ilyenkor különösen figyel. Ezt pedig akkor érzük el, ha a gyermek szülőjét is mindenkor ilyen hangulatban látja imádkozni.

Mikor az én fiam kicsi volt, egy este az édes anyja szokás szerint imádkoztatta. A gyermek egy kissé álmos volt és imádság előtt azt mondta: «ma hagyjuk ki az asszonyokat».

Ebben nem csak az volt benne, hogy ő az asszonyokat nem szerette és gyermek ésszel az «Üdvözlégy»-ben levő azon szavakat: «Asszonyunk Szűz Mária» — az asszonyokért való imádkozásnak tartotta; hanem az is, hogy szerette volna az imádságot hamarabb elvégezni.

Ilyenkor a legtöbb helyen egyet nevetnek, hogy milyen okos, kedves, volt a gyermek!

Ez esetben mi is mosolyogtunk kissé a dolgon, de nem sokáig. Megértettük a gyermekkel, hogy Isten látja a mi gondolatainkat is, hogy mindenkiért kell imádkozni, aki az Istent igazán szereti, az senkit nem gyűlöl, mert az Isten is mindenkit szeret. Továbbá pótoltuk a hiányt is. Az az megértettük vele, hogy az «Asszonyunk Szűz

Mária» mit jelent. És azután nem is hagytuk ki az asszonyokat! Megfigyeltük a gyereket. Akármilyen álmos is volt, imádság idejére összeszedte magát; erőt vett gyengeségén, érezte, hogy Istennel beszél. És ez volt talán az első határozott lépés azon az úton, melyen saját magának meg-
regulázásával később is biztosan haladt.

A nagyobb gyermek az elmondottakon kívül szokjék ahhoz, hogy iskolai vagy gazdasági (otthoni) dolgai legyenek az elsők. Addig játék, nyugalom nincs, míg tennivalóink nincsenek elvégezve. Rúgd fel — hagyd ott munkát el ne fogadjunk. Kizsarolni a gyermeket nem szabad, nem lehet. De mint mondtam — *tehetségéhez mért, jó szándékú készséges munkára kell őt szoktatni.* Mert ez csupán a szoktatás és szokás dolga. Ahogy nő a gyermek, mindjobban közeledik értelem dolgában is szüleihez. Ha helyesen neveljük, akkor szíve úgylis kezdettől fogva együtt érez a mienkkel.

Az értelem és erkölcsi megbízhatóság szilárdu-lása mindig több-több önállóságot kíván. Kell is, hogy a gyermek kezdettől fogva tanuljon meg a maga lábán járni. Vegye most már hasznát annak, hogy gondolkodásra, ítélésre tanítottuk folytonosan. Az ellenőrzés, az irányítás mindinkább háttérbe szorul, de teljesen el nem marad. Az a helyes állapot, ha még az önállóvá lett gyermek is — (ha mindjárt csak a tisztesség okából is) — érzi annak szükségességét, hogy apjának, anyjának egyben-másban tanácsát kikérje.

Legyen hát az anya leányának egyszersmind legjobb barátnője is, ne csak anyja; ugyancsak az apa fiának egyszersmind legjobb barátja is. (Nem pajtáskodást értünk itt, mert az a tekintély rovására megy.) Ez az állapot, pedig magától fejlődik ki ott, ahol a gyermeknek megvan az oka arra, hogy igazán tisztelje és szeresse szülőit. Ez az a gyümölcs, amely éveken át lassan érik meg és amelyből csak az a szülő ehetik, *aki azért kezdettől fogva megdolgozott* és amelyet csak így lehet kiérdemelni. De megvásárolni sehogyan sem lehet! Ezt a gyümölcsöt kívánom én öreg-ségére minden felebarátomnak.

Bevégzem írásomat avval, amiben sok csendes embertársunk elvéti a dolgát.

Az Isten akaratán való megnyugvás.

Ahol én születtem, élt ott egy igen jámbor uri-asszony, aki szép vagyont gazdálkodott el. Pedig korán kelt, sokat fáradt, mintaszerűen vallásos volt a közhit szerint (én ugyan azt mondom, hogy tudtán kívül bár, de nem volt olyan vallásos, amilyennek őt tartották). Ez a jó nő tulságosan bízott az emberekben. A maga tehetetlenségét pedig az Istenben való határtalan bizalommal vélte pótolni. Tökéletlenül megmunkált földjétől is jó termést várt... «ha az Isten ezt úgy akarja». Így mondta ő. Állította azt is, hogy minden hiába, ha az Isten nem akarja, úgy sem lesz jó termés, bele üt a dög a disznóba, stb.... Tanyáján keresztül-kasul jártak, malacokat vett-cserélt össze-

vissza mindenünnen. Persze állandó volt nála a kidöglés, mert a ragályozásra közreműködött.

Persze ezt is az Isten akaratának tulajdonította. És abban szépen, igazán alázatosan megnyugodott. Két gyermeke volt. Mind a kettő szerencsétlen véget ért, 30 éves koruk körül. Anyagi tönkremenésének, gyermekei szerencsétlenségének egy égbekiáltó tévedés volt az oka. És pedig az, hogy *nem tudott a szabad akaratról és az észről*. Pedig ezeket az Isten azért adta, hogy azokkal éljünk. A törvényeit, parancsait pedig azért adta, hogy *javunkra* élhessünk velük. Azt pedig, hogy az ő akaratán megnyugodjunk, csak *azért* parancsolta, hogy ha valami *a mi igyekezetünk ellenére sem sikerül, úgy amint azt mi vártuk, akkor* meg tudjuk magunkat nyugtatni az iránt, hogy mi kötelességünket elvégeztük. Mert *az elbirálás, a siker Isten kezében van*, az ő adománya. De az előrelátás, a törekvés, a csüggedetlen munka a mi kötelességünk.

Az élehetetlen, a dologtalan, ügyefogyott, mamlasz embert azonban az Isten sem *segíti*. Ezt jól jegyezzük meg. Ha az ilyen ember az Isten akaratára hivatkozik, az tulajdonképpen káromolja Istent. Azt a végtelen tökéletes és bölcs lényt, aki bennünket olyanoknak teremtett, hogy gondolkozva tudjunk cselekedni.

Az Isten az erőseket, az akarókat segíti és nem a pulyákat. Krisztus Jézus, az Istenember előre tudta, hogy mi sors vár reá mint emberre. Nem

volt még annál nagyobb feladat és nem is lesz, amire ő vállalkozott! Ennek a végén ott volt a keresztrefeszítés kinja és gyalázata. Tudta előre. *Mégis végig csinálta a világ legnehezebb kötelesegteljesítését.* És az Isten Fia is csak így nyugodott meg az Isten akaratán. *Azután. Akkor, amikor az előbbre való kötelezettséget elvégezte.*

Tulajdonképen hát nem is lehet megnyugodni az Isten akaratán, ha előbb mindent meg nem tettünk. Mert az Isten első sorban akarja, követeli tőlünk, hogy dolgozzunk, úgy dolgozzunk, munkálkodjunk, amint csak tőlünk telik. Mert ha ezt elmulasztjuk megtenni, akkor nem is hajtjuk végre az Ő akaratát. *Akkor nincs is min megnyugodni.* Az csak a gyámoltalan ember üres beszéde. *A hívő ember a maga munkásságát, minden erejét elébe veti annak, hogy... legyen meg az Isten akarata.*

Ezt akarja az Isten! Így akarja! Gyermekeink nevelésében úgy mint minden egyéb dolgainkban.

Ebbe a gondolkodásba következetesen bele kell gyökeresíteni családunk minden tagját.

A minden tekintetben becsületes, hívő ember is lehet élelmes. Kell is, hogy az legyen. Mert minél több ilyen ember van és lesz, annál kevesebb lesz azok száma, akit például akár csak az imént még jött-ment falusi regálebérlő is rendszeresen kiforgathat a vagyonkájából.

A Szent-István-Társulat kiadásában

Budapest, VIII. ker., Szentkirályi-u. 28. szám, megjelent

NÉPIRATKÁK.

Folyószámok szerint. (Az elhagyott számok már elfogytak.)

Megrendelésnél csak a számok irandók meg.

5. A vén Rókané, 4. fil. — 13. A szövethetetek előneyei, 10 fil. — 20. Szívet szívért, 6 fil. — 27. A szántásnak és a vetésnek titkai, 6 fil. — 32. Az ígélet adományt vár, 16 fil. — 35. A gyermek — Isten áldása, 6 fil. — 40. Amire Isten áldást nem adott, 8 fil. — 41. Szent Alajos élete, 8 fil. — 44. A szclényi kút, 6 fil. — 45. A Balaton tünderei, 6 fil. — 46. Beszélgetés a kántor tanítói hivatal fontos voltáról, 5 fil. — 47. Mária-Radna rövid története, 12 fil. — 48. Menjünk Amerikába ? 6 fil. — 49. Bogár Böske, 6 fil. — 50. A jó egészség könyve, 30 fil. — 51. A bucsuki kőkereszt, 6 fil. — 53. Simor János hercegprimás élettörténete 6 fil. — 54. Segur, rövid és bizalmas feleletek a keresztény vallás ellen leginkább elterjedt ellenvetésekre, 40 fil. — 55. A római pápa izenete a munkások állapotról, 12 fil. — 56. Rozzant szekér, sánta ló 10 fil. — 60. A gonosz szomszéd, 6 fil. — 66. A koleráról, 4 fil. — 70. Az új pénz, 12 fil. — 75. A római pápáról, 8 fil. — 76. Mit kell tudnunk a parancsolt bűjtökről 8 fil. — 78. Bús Pál története, 6 fil. — 86. Jézus születése 10 fil. — 100. Lelkipatika, 24 fil. — 101. Karácsonyi pásztortjáték, 10 fil. — 115. Három szent festvér (b. Margit, b. Jofánta és b. Kunigunda), 8 fil. — 121. Hogyan gazdálkodjunk, 8 fil. — 124. A pogány megtérése, 6 fil. — 125. Czuczor Gergely, paprikás versek, 8 fil. — 128. Pádual szent Antal és a szegények kenyere, 8 fil. — 135. Okos Bálint uram esze, 16 fil. — 136. Kölcsönpénzen vett birtok, 6 fil. — 139. Békesség az embernek. Karácsonyi játék, 6 fil. — 142. Mezőhelyi nagy ribillió, 16 fil. — 143. A gazdag vőlegény és szegény menyasszony (a selyemhernyó-tenyésztésről), 20 fil. — 145. Erzsébet magyarok királynéja, 16 fil. — 148. Filokszer a magyar nép életszólójében, 6. fil. — 150. Örzse néni meséje, vagy : Ne engedj az ördögnek, 8 fil. — 155. Méhészkedjünk, 32 fil. — 157. Vőfélskönyv ker. kath. vőfélek számára, 30 fillér. — 158. Dikics Dániel majster ór, vagy : Hogyan okosodott meg a cucilista vezér ? 10 fil. — 159. Római zarándokkönyv. A magyar ember útmutatója az örökvárosban, 24 fillér. — 161. Nagy-Mária-Czell rövid története és ismertetése, 24 fillér. — 164. A talált arany, vagy : Az Isten megsegít, 6 fil. — 166. Ágnes asszony leánya, 16 fil. — 167. Az előgedetlen és telhetetlen. A csonka apostol, 8 fillér. — 168. Szent István első magyar király 32 fil. — 169. A szent Jobb, vagy : Az I. apostoli király dicsőséges szent jobb

kezenek története, 8 fil. — 170. Szent Gellért vértanú, első csanádi püspök élete, 32 fillér. — 171. Az öreg János bácsi, vagy: Nem halt meg az Isten, 6 fil. — 172. Sohasem késő. Két tanulságos történet, 8 fil. — 173. Az obsitos. Elbeszélés, 8 fil. — 174. Istenben bizzál, nem csalatkozol, 6 fil. — 175. A Kévés meg a Búza, vagy: A gyüllölködés ára, 8 fil. — 177. Szegény Borka Ferkó! vagy: Ne ijessztegesd a gyermekét! 8 fil. — 179. Betlehem. Karácsonyi pásztorjáték, 12 fil. — 180. A szövetkezetekről, vagyis: Segíts magadon, az Isten is megsegít, 36 fil. — 181. Balázs Antal bajai, vagyis: Aki szarva között kereste a tőgyét, 10 fil. — 182. A méltóságos asszony aranya, vagy: Miken jöttek észre a czucczlisták? 6 fil. — 183. A másbitű feleség, vagyis: A vegyesházasság veszedelme, 8 fil. — 184. Aki kicsal, huncfut róka, rossz hely az az Ameróka, vagyis: Az a kérdés, hogy menjünk-e Amerikába? 6 fillér. — 185. Az ördög itala, vagyis: Hogyan fogta meg a plébános a muszka spion? 40 fillér. — 186. Az álnok jóbarát, vagy: A hamis eskü büntetése, 6 fillér. — 187. Betlehemi bakter. Karácsonyi pásztorjáték négy részben. 24. fil. — 188. Karácsonyest. Karácsonyi játék, 8 fillér. — 189. Itt a Miklós! Pásztorjáték, 8 fil. — 190. Betlehemi asszonyok. Karácsonyi pásztorjáték, 8 fil. — 191. Három királyok. Karácsonyi pásztorjáték, 10 fil. — 192. Aprószentek. Karácsonyi pásztorjáték, 12 fil. — 193. A takarékmagtárról. 20 fillér. — 194. A vak ló, vagy: Isten kinek-kinek megfizet, 6 fillér. — 195. A pórnáljárt népevezér, 6 fil. — 197. Az öregapa, 10 fil. — 198. Ősi erények, 60 fil. — 199. II. Rákóczi Ferenc élete, 24 fillér. — 200. Angyalszívek karácsonya és karácsonyi szindarabok, 60 fillér. — 201. A magyar ipar dicsősége: Szabóky Adolf élete, 12 fillér. — 202. A kassai vértanúk élete és halála, 12 fillér. — 203. Szegény leány keresztje és boldogsága. Mariska, a derékszívű leány. Két elbeszélés, 16 fill. — 204. A gonosz beszéd átká, vagy Pál János szomorú esete. 8 fil. — 205. Isten nem ver bottal, 6 fil. — 206. Dolgos Böske szerencséje. Addig hajlítsd a fát, amíg fiatal. Két elbeszélés, 16 fillér. — 207. A szívet nézd, ne a ruhát, 10 fillér. — 208. Nem csalatkozott az Istenben, 8 fillér. — 209. X. Pius pápa élete, 12 fil. — 210. Értsük meg egymást, jó tanácsok magyar testvéreinkhez, 12 fil. — 211. Árva Gergely. Elbeszélés, 30 fillér. — 212. A Szeplőtelen Fogantatás ünnepe, 6 fillér. — 213. Egy imádságoskönyv története. A vak leány. Két történet, 10 fil. — 214. A bűnbánó fiú. Karácsonyi pásztorjáték, 10 fil. — 215. Pásztorjáték, 20 fillér. — 216. A bor kezelése, 8 fil. — 217. Kincsesbánya a kertben, vagy: A gyümölcs eltartása, feldolgozása és értékesítése, 10 fil. — 218. A jó tehen, 8 fil. — 219. A megkerült gyermek. Pásztorjáték, 24 fillér. — 220. Három balta. Olcsó húsnak hig a leve, 8 fil. — 221. A kaszálók és legelők ápolása. 6 fil. — 222. A domonyi éjfél mise, 10 fillér. — 223. A pataházi menyegző, 10 fil. — 224. A sertés tenyésztése és hiz-

lalá
226
tele
a k
A
ron
des
235
besz
teny
útm
240
rejt
szer
tért
Ján
248
50 f
251
szol
16 f
kert
zés.
20 f
gya
ipar
gosh
263.
Zsófi
nép
267.
tás
269.
sziv
20
30 f
(Rö
csős
a p
278.
járó
tört
Iste
csod
286.
mek

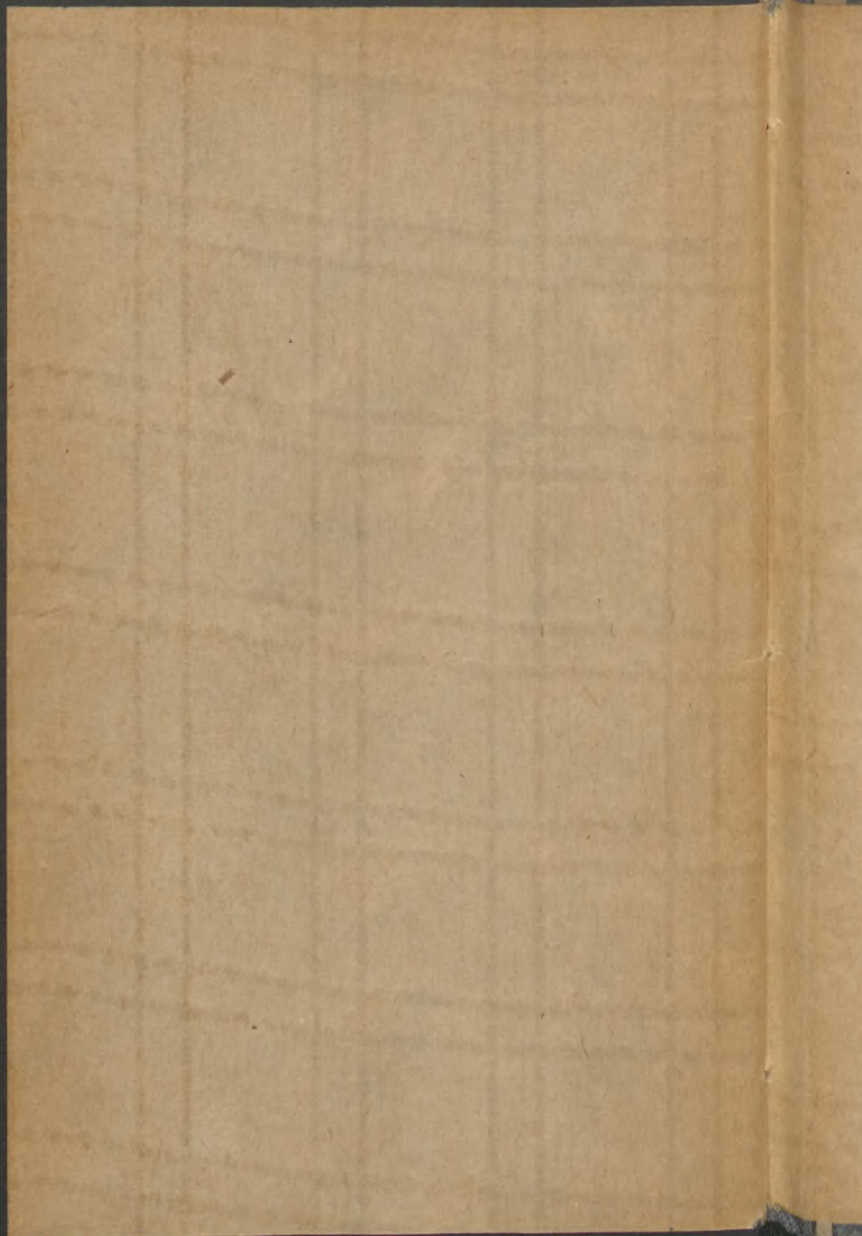
lalása, 12 fillér. — 225. Melyek a polgár kötelességei? 24 fillér. — 226. Pódbeszédek és közmondások, 24 fill. — 227. Szent József tisztelete, 16 fill. — 228. A vitéz huszár, 24 fill. — 229. A vasárnap és a korcsma, 12 fillér. — 230. Timár László vándorlása, 12 fillér. — 231. A kis Jézus ajándéka 12 fill. — 232. A majomszeretet, vagy: Ne rontsd meg a gyermekedet. Két elbeszélés, 16 fill. — 233. Lourdesi emlékek 40 fill. — 234. A nagyralátó Danl. Elbeszélés, 20 fill. — 235. A kispazda lova, 24 fill. — 236. A három ördög. Verses elbeszélés, 12 fill. — 237. Jó hús olcsón! Segédkönyv a házinyúl-tenyésztéshez, 10 fill. — 238. Aprójószág. Baromfitenyésztési útmutató, 24 fill. — 239. Mária-Besnyő búcsujáráhely, 10 fill. — 240. Tudja-e, hogy mi a nyomor? Elbeszélés, 8 fill. — 241. Az elrejtett kincs, amelyről még kevesen tudnak, vagyis: A gyakori szentáldozásról, 16 fill. — 242. Szent Vince apostola, vagy: A megtért szociálista. Tanulságos elbeszélés, 8 fill. — 246. Hunyadi János élete, 12 fill. — 247. Kapisztrán szent János élete, 16 fill. — 248. A madarak védelme, 10 fill. — 249. Mire jó a futóhomok? 50 fill. — 250. Mit együnk? Mit igyunk? Mitől óvakodjunk? 20 fill. — 251. Az istállótrágya és a műtrágyák, 20 fill. — 252. Magyar rab-szolgák Amerikában, 20 fill. — 253. Sok gyermek — sok áldás, 16 fill. — 254. Zöldségtermelés. Mit és hogyan termelünk a konyha-kertben? 36 fill. — 255. Szép Rozál romlása, 20 fill. — 256. Eljegyzés akadállyal. Vigjáték. 30 fill. — 257. Apróhirdetés. Bohózat, 20 fill. — 258. Karácsony az égből, 12 fill. — 259. Nagy Lajos magyar király élete, 16 fill. — 260. A gazdagodás útján. (Üzünk háziipart.) 20 fill. — 261. Mária-Sasvár búcsujáráhely, 16 fill. — 262. Virágoskert. (Kis útmutató a dísznövények tenyésztéséhez.) 24 fill. — 263. A nagyheti szertartások, 12 fill. — 264. A szentéletű Bosnyák Zsófia története, 16 fill. — 265. Jeruzsálem pusztulásának és a zsidó nép szétszórásának története 20 fill. — 266. Cselédotthon, 16 fill. — 267. Mária-Radna kegyelemhely rövid története, valamint útmutatás az ott végzendő búcsujárási szertartás és ájtatosságokra, 20 fill. — 269. A legszebb ajándék. (Karácsonyi játék.) 12 fill. — 270. Magyar szívek honszerelme. (Hazafias népszínmű az ifjúság számára.) 20 fill. — 271. Loreto, magyarországi búcsujáráhely története, 30 fill. — 272. Az orléansi szűz, 30 fill. — 273. Dinnyészkedjünk! (Rövid útmutató a dinnyetermesztésre.) 16 fill. — 274. A gyümölcsöskert kártevői, 32 fill. — 275. Gömbös János kántor uram tanításai a postáról, 20 fill. — 276. A férfi, 40 fill. — 277. Az asszony, 30 fill. 278. A szociáldemokrácia tükre, 30 fill. — 279. Mária-Gyüd, búcsujáráhely, 20 fill. — 280. Jegyesek kátéja, 24 fill. — 281. Karácsonyi történet, 24 fill. — 282. Hazafias színművek, 30 fill. — 283. Van-e Isten, van-e lélek, 26 fill. — 284. Csodatevő Szent Miklós élete és csodái, 12 fill. — 285. Hunyadi János, költői elbeszélés, 40 fill. — 286. Angyalszívek karácsonya (pásztorjáték), 12 fill. — 287. A gyermek diadala (karácsonyi játék), 20 fill. — 288. Békét hozott a kis

Jézus (pásztorjáték), 16 fil. — 289. A győzedelmes szeretet (Biblia színjáték), 24 fil. — 290. A nazaréusok története és hitvallása, 20 fil. — 291. A csodák idejéből, 24 fil. — 292. A zárdák és ellenségeik, 24 fil. — 293. Az életből az életnek 40 fil. — 294. A szociális kérdés és a keresztény szocializmus, 10 fil. — 295. Nagy ördög a pálinka, 8 fil. — 297. Lakodalmi köszöntő versek, 10 fil. — 298. Pázmány Péter 1570—1637, 24 fil. — 299. II. Rákóczi Ferenc vallásos buzgalma, 16 fil. — 300. Szenvedések iskolája, 30 fil. — 301. A jó testvérek, vagyis a testvéri egyetértésről, 20 fil. — 302. Uralkodjunk fájdalmunkon. vigasztalás az elesettek hozzátartozóinak, 20 fil. — 303. Gyenge lelkek, vagy akik másoknak könnyen beugranak, 20 fil. — 304. A pénz és boldogság, vagyis a meggazdagodásnak túlságos vágyáról, 20 fil. — 305. Árpádházi boldog Margit, 24 fil. — 306. Szent Zita, 24 fil. — 307. Szent Vendel élettörténete, 24 fil. — 308. Aggódó lélekkel, 24 fil. — 309. A béna hős boldogsága, 22 fil. — 310. Kegyelem novéna, 24 fil. — 311. Az én házam, az én váram, 24 fil. — 312. XV. Benedek a béke pápa, 40 fil. — 313. Az esőről, 40 fil. — 314. Gyónjunk, vagy ne gyónjunk? 24 fil. — 315. A hősök árvái 20 fil. — 316. Első Ferencz József élete és halála, 40 fil. — 317. IV. Károly kiraly élete és koronázása, 40 fil. — 318. Erdélyről, 50 fil. — 319. Akié a föld, azé a haza, 40 fil. — 320. Fírer úr Dékány meg a felesége, 40 fil. — 321. Tudnivalók a kath. autonómiáról, 40 fil. — 322. Két anyáról, 30 fil. — 323. Szent mise áldozat, 80 fil. — 324. A beszélő madár, 50 fil. — 325. A Miatyánk, 40 fil. — 326. A nemzetiségekről, 80 fil. — 327. Hogyan neveljük gyermekeinket, 80 fil.

la
sa,
en-
zo-
gy
—
nc
—
al-
k,
pe-
a-
ar-
te,
g-
m,
—
és
a,
a
—
á-
el/
c

1941 DEC. - 3.

